

Abonamântul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frs., $\frac{1}{2}$ an 9 frs., $\frac{1}{4}$ an 4 frs. 50 cm.

Foia apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește foia se adresează la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii»

în
Blași.

Foia bisericească-politică.

Anul I.

Blași 4 Iuliu 1891.

Numerul 27.

Dotarea Clerului nostru.

II.

(+) În numărul precedent al „Unirii” am pus întrebarea, că ore clerul nostru are lipsă de ameliorarea stării sale materiale?

În răspunsul nostru la această întrebare vom avea în vedere mai virtuos sârta clerului rural din Transilvania, de o parte pentru că starea materială a acestui Cleru ne este mai bine cunoscută, ér de altă parte pentru că cetitorul din Ungaria, schimbându cele de schimbat în ȕisele noastre, sau adaugându cele de adaugat, ușor își va poté face o iconă fidelă și despre starea clerului de acolo.

Nu se poté trage la îndoelă faptul trist și la mulți fórte cunoscut, că nicăiri în biserica catolică nu se află un cleru așa de réu dotat, ca alu nostru din Trasilvania, sau dacă se află și în alte părți preoți lipsiți, aceștia din cauza dotațiunii miserabile au să sufere numai pentru sine însi-și, precându la noi mai fiecare preot, fiindu căsătorit, are să porțe în inima sa mare durere și multă îngirire și pentru sârta membrilor familiei sale.

Așadară dacă comparăm sârta clerului nostru cu sârta clerului catolic din alte părți ale lumii catolice, trebuie să concedem, că avem încă fórte mult de făcut, pentru că să-î vedem redicați și pre preoții nostri macarú aprópe de bunăstarea aceea materială, în care se află maiortatea clerului catolic.

Dar abstragându dela sârta clerului din alte părți, și considerându sârta clerului nostru numai în sine însă-și, încă trebuie să recunóscem, că preoții nostri au lipsă urgentă de o dotațiune mai bună, decâtu cea de astăzi.

În Transilvania preoțimea noastră nu are venite stabile în ban, deórece nu există nici unu fondu pentru salarisarea ei, ci este avisată numai la venitele din porțiunea canonică, și la prestațiunile credincioșilor.

Porțiunea canonică însă în fórte puține parochii trece preste cincideci de jugere. Ér prestațiunile credincioșilor scadú pre fiecare ȕi, fiindu-că lecticalul se impuținează în proporțiunea, în care crescú emigrările în România și chiar și în America, ér stola se micșoréază în raportul, în care se lătesce pauperismul sub greutatea sarcinelor publice. Astúfelu putemú afirmá fără témă de a fi desmințiți, că în Transilvania suntú fórte puține parochii, cari să aibă venitú curatú preste 400 fl., și dórá nici una nu se află cu venitú preste 800 fl.

Maiortatea parochiilor noastre au venitú de 100—400 fl., care însă pentru unu preotú absolutú de gimnasiú și de facultatea teologică este o dotațiune miserabilă, mai slabă decâtu provisiunea unu oficialú de réndu dela poste și dela drumurile de ferú, deórece dela acelu oficialú dreptú cualificațiune se cerú numai câteva clase gimnasiale și poté și unu cursú pregătitorú de câteva săptămâni.

Nu ne lipsescú însă nici parochii de acelea, unde dotațiunea preotului osciléază între 10 și 100 fl. v. a. În aceste parochii nu se află casă parochială, nici porțiune canonică, nici lecticalú, nici ȕile de lucru obligate pentru poporení în favorul preotului, ci numai puține venite stolare. Cine vré să se convingá despre adevérulú aserțiunii noastre, mérgá pre ȕera Oltului, unde în cele mai multe comune preotulú mai numai atáta resplată are dela credincioșii sei, că aceștia îi ȕicú „párinte” și-î sárută mâna, ér dacă párintele nu ar fi moștenitú dela párinții sei puțină moșie, sau nu ar fi căpétatú dela soția sa o nefinsémnată proprietate ca zestre, de securú ar fi peritorú de fóme. În comunele acéstea până acum încă totú mai putemú aplicá preoți, deórece poporulú nostru stiméază statulú preoțescú așa de tare, încátu nu se află ȕeranú cu prindere mai bună, care să nu se sémțescá fórte fericitú, dacă pre vre-unu fiú alú sêu, — dupăce acesta a absolvatú patru-cinci clase gimnasiale, — îlú poté vedé preotú în comuna sa chiar și cu risiculú de a-lú susține din averea sa proprie, și nu se află fétá de agricultorú mai avutú, care să nu-și ȕină de o deosebitá fericire a ajunge preotésá. Cândú va strábate însă și în inimele credincioșilor nostri disprețulú acela față cu tagma preoțescă, ce-lú nutrescú nisce semidocti și mai virtosu unele foi, atuncí putemú fi securi, că în multe parochii sêrace nu vomú mai poté aplicá preoți, deórece anevoe se vorú găsi ómeni, cari

Feuilleton.

Amintiri de călătorie.

Iași 28 Maiú 1891.

Iubite Vasilie!

Amésuratú promisiunii mele din epistola precedentă vinú a-ȕi scrie acum ceva despre lucrurile catolice dela Iași.

Episcopatulú catolicú de ritú latinú în Moldova datéază aprópe dela întemeierea acelu principatú românescú. Scimú în adevérú din istorie, că în anulú 1370 Pontificele Urbanú V, la cererea lui Láticú-Voda, carele îmbráșase unirea cu Roma, instituí unu Episcopatú în ȕergulú Siretiului punédu-lú sub dependența arhiepiscopului de Caloce. Treideci de ani mai târđiu Pontificele Bonifaciú IX transferi scaunulú acestei episcopii la Băcău, și ast-felú rămase până la anulú 1819, cândú sub influința spiritului fanariotic-bizantinú, ce ajunsese la culmea intoleranței sale, se încheiá seria Episcopilorú cu acestú titlu și începe ceea a Episcopilorú *in partibus* ca Visitatori apostolici ai Moldovei. În fine actualulú Pontifice Leonú XIII reorganísându ierarchia bisericeii catolice din România, după ce a instituitú

Archiepiscopatulú de Bucuresci, la an. 1883 a fundatú Episcopatulú de Iași de o cam datá cu dependința nemijlocitá de Scaunulú Apostolicú. Din incidentulú acesta Episcopulú Romanului Melchisedecú, vrájmașú mai multú vestitú decâtu periculosú alú catolicismului, a cetitú în Sinodú, apoi a publicatú unu opusculú intitulatú *Papismulú*. În acésta „jalóbă”, ce cuprinde unu potopú de cuvinte într-unu pustiu de idei”, cum o numi dlú Mázrescu, — Teofilia sa pretindeá a demonstrá, că Românií „n’au admisú stabilirea de episcopate latine în ȕeriile române cu titluri din ȕerá”, ci „numai episcopi visitatori, cari în formá se priveau ca trecători, timpurari”; apoi reluându în ȕilele noastre firulú anaforelorú metropolitului Moldovei Veniaminú dela an. 1818, cereá ca statulú să urmeze aceea-și politicá bizantiná față cu catolicismulú. Cererea însă i-a cădútu în vântú, căci mai întâiú guvernulú printr-unu jurnalú alú consiliului de ministri, apoi Senatulú la an. 1887, în frunte cu Metropolitulú Primatú Iosifú Giorgianú și alți patru episcopi (doi se abstinurá dela votú, ér Melchisedecú érá absentú) — cu o maiortate imposantá consacrará cu totú solemnitatea, spre a ȕice ast-felú, scaunele și nóușle titluri arhieresci instituite în România de Leonú XIII. Ér’ ce privește tesa însă-și

a Teofilei sale, înțelegi prea lesne, iubite frate, că restrinsele proporțiunii ale unei epistole mé împedecá dela o discuțiune meritorie, totuși párererea mea este, că în asemenea „jalóbe” trebuie să lovesci orí de câte orí ȕi-se dá ocaziune fie și numai cu dóuê-trei cuvinte.

Ei bine, într-unu discursú parlamentarú dela 19 Decembre 1884 dlú Cogálniceanu vorbindú de cestiunii bisericescii și pomenindú debaterile Adunării ad-hoc din Iași dela 1857, spuse între altele: „Totú P. S. S. párintele Melchisedecú cunoscéndú istoria ȕerei, și mai cu samá a Moldovei, sciaá că suntú județe, unde trei părți din populațiune erau catolice; cunosceá că interesulú naționalú érá de a legá împreună totá populațiunea, care locuia pre teritorulú ȕerii noastre, și elú a propusú, sau mai bine a acceptatú, cum că *tóte avantajile*, ce se dau clerului ortodoxú, să se dea și clerului catolicú. — În adevérú P. S. Sa sciaá, că noi avemú în ȕerá o populațiune catolică, cum amú avutú și avemú catolic; că tot-deauna până la venirea Domnilorú fanarioți, biserica catolică érá privitá ca *biserica naționalá* a dóua etc.” Dacă P. S. Sa sciaá aceste pre la 1857, — și unu bárbatú ca Cogálniceanu sciaá ce vorbiá — cum de nu le mai sciaá pre la an. 1883? Sau dórá

să între într'o tagmă urgentă spre a se susține din averea lor proprie.

Icona fidelă despre dotațiunea clerului nostru, descrisă mai sus, poate convinge pre ori cine, că avem dreptate, când susținem, că este neapărat de lipsă, să ne îngrijim de timpuriu de îmbunătățirea subsistenței preoției noastre cu atât mai virtuos, că dacă s'ar întempla să se schimbe în direcțiune favorabilă pentru noi actualul sistem de politică și astu-fel să se deschidă tinerilor nostri mai multe cariere în serviciul statului, biserica noastră ușor ar pute veni în pusețiunea critică de a nu mai căpeta numărul suficient de candidați calificați pentru cariera preoțescă, căci ori cum am considera lucrul, totu nu se poate trage la îndoelă adevărul dovedit prin experiența de toate zilele, că adecă acele cariere sunt mai cercate, cari sunt cu mai multe avantaje materiale împreunate.

Dar și din altu punctu de vedere ni-se impune că o necesitate urgentă ameliorarea stării materiale a clerului nostru. Societatea întregă europeană și cu ea și românimea totă se nisuesce a face totu mai mari progrese pre terenul științific, social, politic, industrial și comercial, adecă pre toate terenele activității omenești. În această nisuință nobilă spre progresu s'ar conveni, ca preoțimea noastră să aibă rolul de conducător, ca și până acuma aproape în toate mișcările noastre culturale și politice, căci numai așa și-ar pute conserva biserica noastră veda și farmecul cuceritor, de care s'a bucurat totu-deauna înaintea Românilor. Rolul acesta importantu însă numai unu cleru de o cultură superioară și corespunzătoare lipselor timpului de astăzi îl poate ave, er cleru cultu și activu nu putem ave, până cându unii dintre preoții nostri voru fi într'o stare mai miseră și mai demnă de compătimitu,

decătu mulți dintre țeranii nostri, ceea ce nu arareori se întempla, căci țeranul, care are pôte de multe ori mai multă avere, decătu preotul s'eu, nu prea are și esiginte spirituale, pre cari neputându-le mulțami, să se sêmțescă nefericitu, pre cându preotul are o mulțime de atari esiginte, pre cari neputându-le mulțami, ușor pôte deveni neîndestulitu cu sôrtea sa, și astu-fel își perde voea de a lucra pentru binele comun și realizarea aspirațiilor noastre religioase, culturale și politice.

Dacă vremu deci, ca biserica noastră să-și conserve pusețiunea, ce a avut o până acum în viața noastră religioasă, culturală și politică, și prin această iubirea și stima, de care s'a bucurat înaintea Românilor nepreocupați de prejudețe bizantine, și dacă dorim seriosu, că preoții nostri să-și pôtă implini grelele detorințe descrise în numărul precedentu alu „Unirii“, atunci trebuie să dotăm clerul, cum se cuvine, și în casul acesta de securu vomu împuțina numărul preoților cu mai puțină pregătire științifică, pre cari numai din cauza miseriei unor parochii lipsite de ori ce venit suntemu siliți a-i aplica.

Preoțimea noastră încă așteptă cu doru nespusu ameliorarea stării sale materiale și pentru aceea ea a salutat cu viuă bucurie pertractările, ce s'a începutu în anii din urmă cu privire la regularea congruei, care este o chestiune așa de importantă, încătu merită să ne ocupăm cu ea în numerii următorii ai fœii noastre, luându de basă în espunerile noastre celea ce s'a publicat până acum în foile publice.

La denumirea noilor comiți supremi.

— De cându sasul Thalmanu fu numitu comite supremu alu comitatului Sibiului, toate foile se ocupă de însemnătatea politică a numirii acesteia, comentându-o fiecare după modul ei de cugetare.

Nu voim și nice nu putemu întra în secretul tractatelor, ce se voru fi întemplat între Sasi și guvernul înainte de numirea acesta. Că numirea de sub vorbă nu pôte fi decătu o urmare a tractatelor acestora, nu suferă nici o îndoelă, după-ce de-odată cu Thalmanu fu numitu și sasul Baussnern comite supremu preste comitatul Făgărașului.

Dacă este vorba însă, să ne dăm și noi părerea cu privire la însemnătatea politică a numirilor acestora, atunci premitem numai atăta, că împrejurarea însă-și, că guvernul a numitu deodată doi comiți supremi sasi de origine, și încă unu membru alu partidului naționalu săsescu, arătă destul de lămuritu, că pentru Sasi începe a sufla un vântu mai favorabil și mai linu de cătră Budapesta. A deduce însă din numirile aceste, că Sasi ar fi abșis de programul lor, sau că doră guvernul ar fi deja decis a se abate deplinu dela politica lui de până acum față cu naționalitățile, însemnă a trage nisce conclusiuni de totu cutezătoare din nisce premise mici.

Este adevăratu, că Sasi au fostu aceia, cari au întinsu mai întâiu guvernului mâna în Sachsentagulu din anul trecut. Și așa se vede, că guvernul nu le-a respinsu mâna de totu, ci le-a întinsu și elu celu puțin unu degetu. Și așa ori ce să se dică și de o parte și de alta, aceea e securu, că purtarea guvernului față cu Sasi de o cam dată în timpul mai de aproape are să fie mai blândă. Că ore blândăta acesta desvoltă-se-va până la o tractare amicabile și dréptă, aceea o va arătă numai viitorul.

În lucrul de aceste nu cumpănesce multu împrejurarea, că Sasi se potu fali cu aceea, că au în țera doi comiți supremi din sinul lor. Acesta nu contribuie mai nimic la buna înțelegere între Sasi și guvernul. Ci lucrul de căpetenie este, că la totu casul în biroulu unu comite supremu numitu după gustul Sasilor, fie acela sas sau de ori ce naționalitate, va domni unu altu spirit față

credeă, că o „biserică națională a două“ se pôte închipui fără de episcopate stabile, și că a ave episcopi stabili cu titluri pământene n'ar fi celu dintăiu dintre avantajile unei populațiuni catolice? Totu asemenea noi scim chiaru din opuscolul s'eu, că episcopatul de Sireti s'a înființat la cererea lui Lațicu-Voda și fu transferitu la Băcău sub Alesandru cel bun; că Duca-Voda dădu carte de a judecă căsătoriile catolicilor (de a fi adeca valide sentințele și în forul civilu) „arhiepiscopului dela episcopia unghurească din țergu din Băcău“; că Antonie Roset-Voda dă carte de scutire de toate dările „pentru rugătorul nostru Ioan Zambateiu Burcuța episcopul unghurescu dela Episcopia unghurească din țergul Băcăului“; că episcopul catolicu Petru cu învoirea lui Ștefanu cel mare face o procesiune solemnă în „majori ecclesia Moldaviensi“. P. S. Sa pretutindenea aci vede unu episcopu visitoru storcându spre acesta și textul hrisovelor; căci d. e. serie: „Roset-Voda . . . pomenește de episcopul visitoru ung. anume „Ioan Zambateiu Burc. dela episcopia ung. din țergul Băcăului“ — pre cându textul fără de avisa de „visitoru“ dice „episcopul unghurescu dela episcopia unghurească din țergul Băcăului“. Noi scim mai departe din alte documente istorice, că acusi pomenitul Petru fu numitu de episcopu în Moldova de Papa Sixtu IV după cererea lui Ștefanu¹⁾; mai scim încă și aceea, că Petru

și ca simplu preot era între boiarii de consiliu ai lui Ștefanu. „Acesta presintă în consiliul domnescu a unu preot catolicu, devenitu preste puțin episcopu, verifică pe deplin,“ dice d. Hașdeu,²⁾ „ceea ce spunea bătrânul nostru cronicar Mironu Costiniu, că: după o veche tradițiune episcopul catolicu din Moldova ședeă în Divanu alături cu Mitropolitul ortodoxu al țerei.“ D. Cogălniceanu în discursul citat spune și aceea pre de altă parte, că „la Christoghenă, adecă la anul născerii lui Christosu cându Mitropolitul țerei mergea la Vodă să-i dea crucea s'o sărute, alătura cu dñsul era și episcopul catolicu, care presentă lui Vodă crucea și iconele“. Ei bine, unu episcopatu, care preste vécuri stă în asemenea relațiun cu domni țerei, nu era ore stabilu stabilitu în țera și cu titlu totu atătu de pământenu, cătu de pământene erau țergurile Siretiu, Băcău, Milcovu, Argeșu, în cari ultime localități istoria asemenea spune, că au fostu episcopate catolice? Sau pôte că episcopi catolici vineau și stăteau în țera numai la Christoghenă și cându era deschis Divanul? Și dacă erau numai visitori și timpurari, așa și trebuia să fie, ba încă trebuia să aibă și câte o stea de călătoritu, că așa umblă la Christoghenă cei ce sunt numai visitori și ôșpeți timpurari!

Moldaviensis Ecclesiae, cui ipsum Petrum praefici supplices in Pastorem . . . non solum eum desideras praeficimus in pastorem etc.“ Veđi Ștefan Cel Mare documente culese de C. Esarcu. Bucurescu 1874 în introducere.

²⁾ L. c.

¹⁾ Intelleximusque ex eis desiderium tuum — ast-felü Papa cătră marele erou — de provisione

Împrejurarea că aceste episcopate au rămasu vacante timpu îndelungatu, sau că bună oră titularul de Băcău dela an. 1414 ca sufraganu de Leopoldu petreceă mai mult în Polonia și Galiția, nu schimbă esența lucrului, ci arătă numai marile greutăți ale timpurilor, cum erau dese năvăliri turcesci și cërta continuă dintre regele Poloniei și domnul Moldovei pentru dreptul de *presentare* la acelu episcopatu. — Aduge însă P. S. Sa Melchisedec: „Cumcă Biserica catolică n'avea episcopi stabili în România, se vede și de acolo, că în anul 1434 Cardinalul Iulianu legat papal în Germania a încuviințat misionarilor minoriti din Galiția și Moldova a ave unu altar portativ.“ Am vedutu, frate Vasilie, multe argumente schilode, dar pôte nici unu mai amăritu decătu acesta. Că ce are a face altarul portativ cu unu scaun episcopesc? Privilegiul de a ave altar portativ se dă și acum dela Roma nu numai misionarilor, ci și episcopilor celor mai stabili (arhiepiscopul de Bucurescu d. e. îl are) și chiaru și preoților spre a puté slujî sânta Liturgie, unde nu sunt biserici: dacă așa dară a ave unu altar portativ însemnă totu atătu, cătu a fi episcopu visitoru, nestabilu, adecă mobilu, atunci episcopi mobili, nestabili sunt și acei episcopi forte stabili împreună cu toți misionarii și preoții, cari pot purta câte unu altar în spate! După asemenea argumente cu plăcere mă despart de jaloba, ce cuprinde în adevăru unu potop de cuvinte într'unu pustiū de idei, închiându totu cu Cogălniceanu: „Cându au

cu Sasi. Și acesta de o cam dată e destul spre a conchide, că guvernul față cu Sasi nu mai stringe frânele așa tare ca mai înainte.

Dela sine se nasce însă întrebarea, că ce poate să fie cauza, de guvernul între atâtea naționalități din țară se pune pre un atare pecioră chiar cu Sasi? Ce e dreptu, Sasi sunt un popor cult și situat tare bine în privire materială, valoarea lor numerică este însă atât de neînsemnată, cătu marea națiune germană i-a uitat mai cu totul, ăra pacea internă între guvern și naționalități prin mulțămirea Sasilor, chiar și cândă aceea ar fi deplină, cum nu e, ar câștigă numai tare puțin. Ce poate să fie cu deosebire cauza, de guvernul ignoră pre Români, cari deși nu se pot asemăna cu Sasi nice în privirea culturei nice în a bunăstării materiale, în privirea numerică sunt însă întâiul popor după cel magiar, un popor plin de viață și vigore, care pre lângă totă vitregimea timpurilor înaintează în continuu pre terenul cultural, social și economic și are o conștiință de sine neînfrântă?

Este adevărat, că Români s'au bucurat de delăturarea alor doi comiți supremi dintre cei mai fanatici, cari chiar pentru aceea deveniseră tare odioși Românilor. Este o distanță enormă însă dela delăturarea acesta nu până la mulțămirea Românilor, ci până la a-i face barēm să credă de jumătate, că politica guvernului față cu ei celu puțin nu se va desvoldă mai departe în direcțiunea cunoscută. Nu mai amintim de aceea, că după ce acești doi comiți supremi au funcționat în comitate locuite și de Sasi, este tare apröpe concludiunea, că și delăturarea acesta s'a întâmplat nu de dragul Românilor, ci mai mult de al Sasilor. De unde Sasi pot celu puțin dice, că le-a succesu a delatură doi comiți supremi urți înainte lor, și în alte două comitate a esoperă denumirea alor doi Sasi. Români însă nici atăta nu pot dice.

Când în anul trecut Sasi s'au arătat atât de prevenitori față cu guvernul, atunci

o fôe guvernamentală a dat Românilor a înțelege, că să fie și ei așa prevenitori față cu guvernul, cum au fost Sasi, și atunci se pot aștepta și ei la o purtare a guvernului mai blândă față cu ei. De unde s'ar pută dora dice, că guvernul s'a pus mai întâi pre un atare pecioră față cu Sasi, fiind-că ei s'au arătat mai prevenitori.

Acum noi Români uniți de atari preveniri suntem deja mușcați. În urma terorizărilor neîndreptățite ore nu s'a arătat Consistorul românesc gr. cat. din Orade prevenitor față cu guvernul în cauza gimnasiului din Beiuș? Și ce efect a avut prevenirea acesta, ne este cunoscută tuturor, cătu nouă cu greu ne va mai veni gustul de preveniri față cu guvernul.

Până când guvernul este așa de zelos în a desromanisă gimnasiile nostre unite, până când este așa de gata a ne pune totu soiul de pedeci în desvoldarea naturală a școlilor nostre confesionale, până când nu voesce a recunosce, că biserica noastră românescă unită trebe să aibă autonomia sa diversă de a bisericei romano-catolice și gr-catolice rutenesci; până când este așa puțin binevoitor față cu noi, cătu Episcopia noastră din Gherla trebe să se mulțămescă cu o miseră capelă și să-și închirizeze căsi pentru Seminar, deși guvernul în înțelesul bulei de ridicare a episcopiei acesteia este detor a o provede cu tôte celea de lipsă la reședința episcopiei; până când guvernul din vistieria statului nu întinde nimic și institutelor și bisericei nostre, decâtă ceea ce am câștigat în timpul dinainte de reactivarea constituțiunii; până când noi Români gr-catolici trebuim să fim totu cu frica în spate, că ui-se va lua și ceea ce avem: până atunci nu scim, ce înțeles și ce speranțe ar pută ave o prevenire a Românilor față cu guvernul.

Arete mai întâi guvernul o inimă adevărată preventore și binevoitore față cu noi, și atunci fie secură, că o atare inimă sinceră și deschisă va întimpină și la noi.

Revistă bisericăscă.

Anglia.

Despre activitatea misionarilor catolici și a celor anglicani aflăm un testimoniu fôrte caracteristic într'un articol din fôea „Truth”, detorit unui anglesu anglican, care a petrecut mai mulți ani în Asia ostică. Se dice într'altele în acel articol: „Cătu timp am petrecut în China, nu am dat de nici un Chinez, care să se fi întors la biserica anglicană. Dară totuși — prîndu odată pre un Chinez, care furase nice obiecte, am aflat, că acela imi este coreligionar. Tôtă activitatea religiösă în China o desfășură numai misionarii catolici. Cu tôte că eu nu mă țin de biserica catolică, totuși aș sfătu pre misionarii nostri, să iea esemplu dela preoții catolici. Aceștia toți fără deosebire sunt omeni culți și modești. Ei trăsesc între Chinezi, mănăncă împreună cu ei, se îmbracă chiar ca ei, se împărtășesc din dorerile și bucuriile acelora, și astu-fel pre incetul le câștigă simpatiile lor. Și pre lângă tôte aceste misionarii catolici se îndestulesc cu un venit, care nu ar ajunge nici pentru toaleta femeilor de misionari anglicani. În contrastu cu misionarii catolici, misionarii anglicani de regulă sunt omeni fără cultură și crescere, cari în patria lor nu ar pută să ocupe decâtă numai posturile celea mai neînsemnate.” Redactorul fôei „Truth”, deputatul radical Henri Lobouchere, adauge la aceste espuner, că chiar așa stă lucrul și în Africa.

Belgia.

La dorința regelui Leopold al Belgiei, care este protectorul statului dela Congo, Sânția Sa a pus acel stat sub scutul ceresc al Preacuratei Vergure Maria. În documentul pontifical mai întâi se face istoricul apostolatului

venit fanariot în țară, porni ca să ucidă totu, ei au adus și vrajba între catolici și ortodoci; și de atunci s'a tăgădit dreptul episcopilor catolici de a se numi episcopi de Băcău, Șireteni etc., ci să se numescă numai misionari.

Ără, frate, căci pote te-am plictisitu cu acesta scurtă digresiune, dar mi-s'a părut a fi una dintre acele, cari uneori trebuesc făcute. Reapuc așa dară firul narațiunii mele.

Biserica catedrală și totu odată și parochială catolică, situată în curte, a fost restaurată și mărită la an. 1869. Decorațiunea internă bine reușită împreună cu curățenia cea mare, în care e ținută, și preste tôte gravitatea și maiestatea, cu care se săvârșesc funcțiunile sacre, dela sine te împing spre devoțiune. Se predică în fiecare Duminecă și sârbătore pre rând în limbile germană, polonă și română, în acesta din urmă mai des. Asistându la sânta liturgie în di de preste săptămână am rămas fôrte mișcat, când am audit pre elevii școlii primare catolice, 68 la număr, însoțiți de popor, recitându în decursul slujbei *Rosariul* în limba română: ăra ceva cu totul nou pentru mine, măcar-că în Moldova e deja vechi, după ce nu numai în parochiile rurale catolice, ci și în altele de oraș se face totu asemenea. Eșind din Biserica imi veni în minte obiceiul analog observat la catedrala catolică a sântului Iosif din Bucuresci s. a. nu numai de a se predică, ci și de a se face și recită în postulu mare *Calea sântei Cruci*, o altă

devoțiune a ritului latin, totu în limba română; apoi imi sbură gândul la aceia, pre cari și acum fi mai aud repetind acuar vechi și locite, că catolicismul ar fi vrăjmașu românismului, pre când ăta-lu că fi aduce serviciul chiar și dela treptele altarului și dela înălțimea amvonului din biserică de rit latin. Acuar nouă pururea trebe să facă Români într'acolo, încătră, grație identității pravoslavnice, mai ăra-ăra s'a scos limba română printr'unu snguru *ucasu* din vre-o câte-va sute de biserici românesci . . . !

Încântat fôrte am rămas de visita, ce o făcu la Institutul Surorilor *de Notre Dame de Sion* pentru instrucțiunea și educațiunea fetelor. Positiunea locului e minunată avându în centrul orașului o mare grădină: localul însuși deși mai modest decâtă celu al casei centrale din Galați a acelorași Reverende Surori, este totuși destul de frumos și provădit cu tôte cele de lipsă pentru scopolul Institutului amăsurată recerintelor pedagogiei moderne. Nici nu trebe să mai amintesc de curățenia absolută în afară și în lăuntrul edificiului, căci acesta este o însușire a tuturor institutelor ținute de călugărițele catolice. Numărul elevelor interne este de 112, ăra alor externe 58, la cari trebe a se adaugă 117 din școla parochială, 5 orfeline, și 7 cari frecuentă școla profesională, după ce au terminat clasele primare, în totalu 299 eleve. Zelul, ce-lu desvoldă Reverendele Surori pentru educarea și instruirea tuturor acestor eleve, este mai pre susu de ori ce laudă: dovada este între

altele stima și înalta considerațiune, de care se bucură Institutul în ochii elitei societății din Iași.

Necesitatea unui Seminar pentru formarea clerului catolic indigen în Moldova cu deosebire s'a vedut de multu chiar și de bărbății de stat români, cari s'au sciut ridică mai pre susu de curentul bizantinismului. Ast-fel în timpurile mai de apröpe dorința acesta s'a esprimat în însuși textul legii dela an. 1864 asupra învățămîntului public din România; și puțin lipsi dela realizarea ei, după ce fiindu ministru de culte și instrucțiune dl. N. Crețulescu se făcu până și regulamentul pentru aplicarea ei, și în alu carui primu articol se dicea, că „se institue la Iași un Seminar pentru *Români catolici* din Moldova”. Cu căderea lui Cuza cădu însă și acestu plan ca atâtea altele rămânendu textul legii o literă mörta până în ziua de azi. Dar ce n'a făcutu statul din bugetul țerei, la care contribuesc ca ori și cari alți cetățeni și Români catolici din Moldova, a făcutu acum sunt cinci ani actualul Episcopu catolic de Iași, Mons. Camilli din slabele sale venituri: și a făcutu ceea ce se doria, un Seminar catolic-românescu. Da, catolic-românescu, căci românescu este spiritul Seminarului, românescu se propun studiile și se îndeplinesc esericiile de pietate. Numărul seminariștilor este de 21, și toți, afară de unul, care încă este dintr'o prea distinsă familie italiană naturalisată din capitală, sunt născuți în Moldova. Regimul disciplinar și mersul stu-

creștinesc întreprinsă în acel stat, în care se află la 40 de milioane de păgâni, și se spune, că cel dintâiu vicariat apostolic s'a înființat la anul 1889. Scripta papală exprimă apoi mulțămirea regelui Leopold și catolicilor generoși din Belgia, cari au favorizat și au ajutat misiunile catolice. În fine Sântia Sa enumără progresele îmbucurătoare, ce le-au făcut misiunile în statul Congo, exprimându-și speranța, că venerațiunea către Maica Domnului se va lăți tot mai mult, și că astu-fel opera măreță a creștinătății va înainta din ce în ce mai bine. Acum se plănuiesc ridicarea unei catedrale imponente dedicate Vergurei nepetată, care va avea să fie centrul misiunilor catolice.

Frânci.

Catolicii francezi încep a se convinge, că dacă vor tot aștepta cu mâinile în sân, până ce se va restabili monarchia, cea mai sântă drepturi ale lor vor fi călcate în picioare din partea majorității prepotente a liberalilor și francmasonilor. Acum deci voesc să inaugureze și ei o nouă activitate. În Paris anume s'a constituit sub presidium arhiepiscopului Richard un comitet central, cu scopul ca să formeze o reuniune, cu numele: „Reuniunea Frânciei creștine“ (*Union de la France chrétienne*). Comitetul și-a ales de președinte pre renumitul senator *H. Chesnelong*, era de vice-președinti pre domni *Keller*, *Baronul de Mackau*, *Contele Albert de Mun* și pre *d'Herbelot*. Comitetul în programul său se adresează către toți creștinii fără deosebire de convingeri politice, provocându-i „în numele credinței amenințate, și a fericirii patriei“ la o conlucrare comună, pentru a surpa pre inimicii bisericii și a patriei, și pentru a depărta din legile țării toate dispozițiunile, ce sunt vătămătoare fie pentru

diilor din Seminar, permită-mi-se să dică spre lauda cea mai mare a RR. Părinți, ce-l conduc, m'au lăsat și aci pre deplină încântat.

Am numit pre catolicii din Moldova Români, pentru-că ori care ar fi originea lor — înțeleg a vorbi de populațiunea catolică, care formeză și acum un mare contingent sau aproape majoritatea unor județe din Moldova, er nu în genere despre toți catolicii de pre la orașe — ei în absoluta lor majoritate nu grăescă altă limbă decât cea română, au toate drepturile cetățenesci, sunt băștinași deja în patria românească, pentru care și-au versat sângele în toate vremurile și chiar în zilele noastre, cum prea frumos se exprimă dl. Cogălniceanu, a treia parte din regimentele teritoriale dela Roman, Neamțu, Huși, cari cu oșele lor au înalbit câmpiile Bulgariei, erau catolici, fi ai acelei populații catolice. Marele adevăr recunoscut, cum am vădit în alte timpuri și de P. S. S. Melchisedec, că este un interes național de a legă împreună totă populațiunea României, nu trebuie a se perde nici odată din vedere. Sub acest respect mare, nespuse de mare este importanța unui Seminar ca cel catolic dela Iași; și în consecință Mons. Camilli a făcut un adevărat serviciu țerei, când l'a instituit cu binecuvântarea gloriosului Pontifice Leon XIII.

Salutare!

Philalet.

biserică fie pentru bunăstarea publică. — Sperăm firmu, că acțiunea acestei reuniuni va fi cu efect, și că Frânciă erăși va porni pre calea aceea, ce l-o prescriu gloriosele ei tradițiuni.

Revista politică.

Afaceri interne.

Discușiunea generală asupra proiectului de lege referitor la reforma administrațiunii a intrat deja în săptămâna a cincea, fără ca situațiunea să se fi lămurit într'o privire sau într'alta. Monotonia desbaterilor nu o întrerupe nimic, decât numai câte o interpelație. Mai ales deputatul Gavril Ugron se silește a causă câte puțină distracție onoratei case prin interpelări oportune și neoportune.

În ședința din 27 Iuniu a prezentat deputatul opozițional Irányi o moțiune referitoare la schimbarea legii electorale. După propunerea acesta ar avea să se ștergă deosebirele, ce mai există cu privire la dreptul electoral între Ungaria proprie și între părțile adnece: asemenea dreptul de alegere activ și pasiv l'ar primi totu cetățanul care solvesce o dare directă de 4 fl. — Motivarea acestei propuneri se va face după terminarea desbaterii generale a proiectului referitor la reforma administrațiunii.

În 30 Iuniu a ținut o ședință scurtă și casa Magnaților, primind mai multe proiecte de legi.

Tripla alianță.

Scirile sosite din Germania și din Italia ne vestesc, că alianța puterilor centrale europene, adică a Austro-Ungariei, Germaniei și Italiei, s'a renoit pre alți șese ani. Anume împăratul Wilhelm a exprimat într'o convorbire avută în Hamburg cu președintele societății de navigațiune, Waldemar Nissen, bucuria sa pentru renoirea tractatului de alianță triplă pre șese ani; era ministrul președinte *di Rudini* a declarat în parlamentul precum și în senatul italian, că Italia va rămâne credincioasă alipirii sale către puterile centrale, și că tractatul de alianță cu acele puteri va fi deja de mult în vigore, pre când va expira tractatul actual. Este cunoscut, că tractatul actual expiră cu finea anului trecut. Așa dară este un fapt implinit, că alianța triplă e renoită, și astu-fel e probabil că și pacea se va pute susține încă mult timp, de cumva nu vor interveni ceva împrejurări neprevăzute.

România.

Foile din capitala României s'au ocupat în zilele trecute de proiectul de căsătorie a principelui moștenitor Ferdinand. Se dice în faptă, că regina, spre a romanisă dinastia, ar dori, ca principele Ferdinand să-și ia de soție pre o româncă, anume pre domnișora Văcărescu, damă de onore a reginei și fetă a ambasadorului român din Viena. Consiliul de ministri însă, precum și partidele parlamentare, în special liberali și conservatori, sunt contrari unei asemenea căsătorii, ma chiar și regele Carol.

Diarul oficios al guvernului „Independence Romaine“ într'un articol de fond face alternativa: ori principele își va realisa acest proiect, și atunci trebuie să abdică în favorul fratelui său mai mic Carol, ori va renunța voindu a fi rege al României: „ou la Couronne ou la passion“. Este deci neîndoios, că planul acesta de căsătorie nu se va realisa, și că planul poetic al reginei va trebui să cedeze înaintea considerațiilor politice. Și e și bine așa, căci altcum ușor s'ar pute ivi erăși competițiunile cele vechi la tron, cari atata timp au sfâșiat România.

Holanda.

În zilele trecute s'au terminat alegerile parlamentare din Holanda. În camera trecută catolicii au fost în număr preponderant, și astu-fel guvernul a fost conservator. Acum în urma unor neînțelegeri și certe ivite între catolici, majoritatea este a liberalilor. Anume au fost aleși 53 liberali, 24 catolici, 19 antirevoluționari și 2 radicali. Nici chiar eminentul conducător al partidului catolic, domnul Schaezman, nu a fost reales. Acum deci catolicii vor fi siliți să sufere la cârmă un guvern liberal. Se și vorbesce, că ministru-președinte are să fie sau dl. Tat Vanpoortvliet sau dl. Roell, ambii liberali.

Corespondințe.

Beiuș 23 Iuniu 1891.

Onorată Redacțiune!

Vă rog să binevoiți a dá loc în „Unirea“ armătoarelor șire, cari ilustră pre deplin împrejurările, între cari trăim, și gradul, la care a ajuns șovinismul între unii cetățeni de ai nostri precum și în diaristica liberală.

Juni, cari au depus esamenul de maturitate, având în vedere lipsa și starea sormană a bibliotecii junimii gimnasiale, încă în decursul anului școlastic au intenționat a ține o producțiune teatrală-declamatorică în favorul numitei biblioteci; direcțiunea însă din motive forte basate le-a denegat concesiunea. Astu-fel terminul petrecerii s'a pus pre 22 Iuniu, când adeva acei tineri erau absoluți, și liberați de disciplina școlastică. Conducătorul lor a fost prof. V. Ștefănică, ca conducătorul societății de lectură a junimii gimnasiale și ca fostul ordinar al clasei a VIII.

Ca critică estetică au cooperat profesorii V. Dumbrava și C. Ardeleanu. Tinerii dobândiră două domnișore dragălaşe pentru declamațiunii românesce.

După ce s'au pregătit deplin, făcură programa. Două piese teatrale câte în un act: Rusaliile și Vlăduțul mami, intercalate cu trei declamațiuni românesce, va să dică trebă curată românescă. Tipărescu invitațiunile, le spedză. Trei Domnișore însoțite câte de un student matur își ieau ostenela de a vinde bilete între cetățeni fără deosebire de naționalitate. A încurs o sumă considerabilă, încât nu numai spesele fusă acoperite, dar precum știu, folosul curat încă se urcă la 100 fl. Spiritele erau liniștite, ba mândre în vederea unei petreceri frumoase românesce, — cându étă că nemijlocit după vinderea biletelor la a doua și apare în „Szabadság“ din Oradea-Mare o corespondință din Beiuș,

ce vearsă venin și puciosă asupra petrecerii românești batjocurindu-o în termeni necualificabili și trăgându la răspundere întregul corpul profesoral pentru spiritul și creșterea antipatriotică a tinerimii, pentru că dacă creșterea ar fi fost patriotică, atunci diletanții și-ar fi adus aminte, că afară de Lupescu și Alesandri, pre cari nimeni nu-i cunoște (!), există un Arany, Petőfi, Jókai etc cunoscuți în literatura universală, și dacă românii au primit florenul pre de o parte cu inscripție magiară, pentru ce le-a fost rușine a lua macar o declamație magiară? În fine amenință cu măsurile cercurilor competente!

Articolul amintit din „Szabadság“ s'a scris înainte de producțiune cu câte-va zile, cu menirea evidentă, ca să terorizeze și să infrice.

Aranjatorii voindu a evita ori ce provocare sau pôte scandalu, au modificat programa, luându în programă și poesia magiară „Az obsitos“ de Garay, care a fost predată cu multă istețime.

Asta, după părerea mea, n'au făcut-o înțelepțesce, de ore ce malcontența și iritarea șovinștilor a fost atât de mare, încât numai prin retragere deplină erau pôte îndestuliți, și nici decum prin predarea unei poezii magiare, fie cât de lungă. Voiu să motivez:

În séra de 22 Iuniu reprezentațiunea se începe în arena gătită spre acestu scop în curtea ospetăriei opidane cu poesia „Copila frumoasă“ de I. Vulcanu. După acesta începe piesa teatrală „Rusalile“, și cându întră pre arenă Galuscu, éta cadu ca grindina petri, de câte 1/2 chilo, cari uorocū, că n'au făcutu pagubă în omeni, dar puțin a lipsitu, că n'au tocatu în capu pre 2 domnișore și pre unu tineru!

Vă puteți închipui confusiunea publicului forte numerosu, căci din provincie încă au venit mulți (între aceștia 3 notari români cu familiile dimpreună). Diletanții fiindu îmbărbătați nu și-au perdut voea, ci s'au produsu atât de frumosu, cu atâta desteritate și istețime, încâtu cugetai, că n'ai trebă cu nisce tineri și fetițe, ci cu actori de multu rutinați. După producțiune a urmatu balu până târziu cu cea mai mare însuflețire.

Ecă dar până unde a ajunsu intoleranța unor omeni. Nu potu răbdă nici o mișcare culturală cu caracteru românesc.

Eroul petriloru a fost unu învătăcelu de brutaru, carele a fost prinsu numai decatu, aflându-se la elu încă 8 petri. A fost deținutu, dar dimineță eliberatu. S'a făcutu însinuaie la pretură, cercetarea s'a promis, dar ca să fie satisfăcătoare, din presemne nu putem așteptă, pentru-că, precum se dă cu socotela, și nu fără temei, respectivul învătăcelu a fost plătitu anume, să dea cu petri, și ast-fel să spargă petrecerea românescă!

Despre desvoltarea ulterioară vă voiu încunoscintă!

Salutări cordiale!

Convocare.

Pre basa însărcinării primite dela comitetulu „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român“ cu hârtia Nr. 132—1891, imi ieau voe a concheta pre toti membrii și partinitorii Asociațiunii din despărțemintulu XXIV alu Mureșu-Oșorheiulu, compus din cercurile pretoriale I alu Mu-

rșulu de josu, II alu Mureșulu de susu și Valu Niragiulu, la o adunare în Bandulu de Câmpie, în localitatea școlei române gr.-cat., pre 1 Augustu st. n., sêrbătorea S. Ilie, la 1 ora d. a. Obiectulu adunării va fi: constituirea despărțemintulu, adecă înscrierea de membri, alegerea directorulu și a subcomitetulu.

M.-Oșorhei, 2 Iul. st. n. 1891.

Vasiliu Hossu,
protopopu rom. gr.-cat.

Învitare la prenumeratiune.

Cu începutulu lui Iuliu st. n. deschidemu abonamentu nou la „Unirea“. Prețurile sunt însemnate în fruntea foii.

Onoratu publicu cetitoru a pututu să se convingă din ținuta observată până aici de foa noastră, că noi ne-amu nisuitu a implini programulu nostru, apărându biserica și școlele și prin acesta interesele cele mai de viță ale poporulu nostru în contra tuturor atacurilor. În viitoru totu asemenea vomu purcede, spunându-ne totu-deauna cu totă francheța convingerea noastră.

Ne rogămu deci de spriginu materialu și moralu. Cei abonați să ne rămân credincioși; cei ce resteză cu abonamentele, să le achiteze fără amânare, căci cu abonamente restante nu se pôte sustine nici o foa; și toti să binevoescă a ne câștigă noi abonenți.

Redacțiunea și Administrațiunea
„Unirii“.

Colecta crucerulu.

La colecta crucerulu inițiată de noi în numărulu 16 alu „Unirii“ din a. c. s'au asociatu:

În Archidieceșă. Protopopiatulu Roșiei: M. O. D. Iuliu M. Montani, v.-prot. în Zlatna, 393 s., O. D. Alesandru Ciura, p. în Abrud, 739 s., Iosifu Ciura, v.-prot. și p. în Bucium-șesa, 689 s., Iuliu Poruță, p. în Câmpeni, 709 s., Augustinu Metesu, p. în Cărpinișu 100 s., Iosifu Arieșanu, p. în Ceretegea, 675 s., Georgiu Mogoșu, p. în Corna, 158 s., Nicolau Todorescu, p. în Feneșu, 190 s., Andreiu Candrea, p. în Lupșu, 815 s., Ioanu I. Tordai, p. în Ofenbaia, 72 s., Nicolau Coroiu, p. în Ponorelu, 160 s., Ioanu Maioru, p. în Roșia, 1306 s., Radu Iantea, p. în Sopotolu, 142 s. Parochiile Bistra cu 3728 s. și Mușea cu 1392 s. s'au angajat a contribui după puteri, avându mari spese cu bisericile. — Protopopiatulu Indolului: M. O. D. Georgiu Suciu, v.-prot. și p. în Indolu, 670 s.

Au solvit. În Archidieceșă: P. O. D. Vasiliu Hossu, protop. și p. în Mureșu-Oșorhei, 4 fl., O. D. Artimonu Blășanu, p. în Obregea, 5 fl. 74 cr.

Până acum s'au asociatu la colecta crucerulu: În Archidieceșă 127,161 s. În diecesa Oradei-mar: 2891 s. În diecesa Lugosulu: 2242 s. În diecesa Gherlei: 10,400 s.

Rogămu pre toti venerabili protopopi și parochi, ca să nu întârșie cu asociările lor, căci opera este mărță și rezultatulu are să fie strălucitu. Numai zel! Cei asociați potu să începă deja solvirile. Înainte cu Dumneđu!

Noutăți.

Recunoscintă ministerială. La propunerea inspectorulu r. u. de școle din comitetulu Albei-Inferiore ministrulu r. u. de culte și instrucțiunea publică cu recunoscintă mulțămescă Escelenței Sale I. P. S. Metropolitu Dr. Ioanu Vancea de Butesa pentru jertfele aduse în folosulu instrucțiunei și în specie a creșterii fetitelor.

Din Archidieceșă. Aureliu Popu Bota, revisorulu Esactoratulu archidieceșanu, fu denumitu profesor suplete la Institutulu preparandialu din Blășiu, ér în locul dñsululu de revisor fu denumitu Iuliu Nistoru, administratoru parochialu în Zeza.

Inchiarea anulu școlasticu 1890/1 la gimnasiulu superioru gr. cat. din Blășiu s'a întâmplatu Marți în 30 Iuniu st. n. La 7 ore diuineța în semn de mulțămintă lu Dumneđu s'a celebratu s. Liturgie, pontificându Rssmulu dñu Iosifu Hossu, canonicu metrop. și directoru gimn. subst., asistatu de corpulu profesoralu. La finea s. Liturgii s'a cântatu docsologia „Mărire intru cei de susu lu Dumneđu“. La 9 ore a. m. a avutu locu în spațioasă sală de gimnastică publicarea clasificățiunilor, fiindu de față și mai mulți oșpeți. Rs. dñu canonicu Gavrilu Popu a deschisu solemnitatea prin o frumoasă cuvintare, arătându tinerimii, că știința numai așa-i va fi în adevêru folositoare, dacă va fi împreunată cu religiozitatea. După acestă vorbire profesorii de clasă au cetitu clasificările și s'au împărțitu premiile. În fine Rssmulu dñu Gavrilu Popu prin o cuvintare scurtă a închiatu festivitaea, mulțămindu corpulu profesoralu pentru ostenelele și jertfele aduse în interesulu instrucțiunii și a educațiunii și idemnându tinerimea la studiu și la purtare bună.

La Institutulu preparandialu și școlele normale inchiarea anulu școlasticu a fost în 28 Iuniu st. n.

Esamenele la gimnasiulu din Nășend. Esamenulu scripturisticu de maturitate s'a ținutu în 18—23 Maiu inclusive. La esamenu au fost admisi toti școlarii ordinari din clasa a VIII în număr de 16. Verbalulu a fost în 16 Iuniu. Dela verbalu a fost respinsu unulu pre basa scripturisticulu insuficientu, s'au retrasu patru și s'au supusu 11. Dintre aceștia 4 au fost decherați maturi cu prestațiune eminentă, 2 maturi cu prestațiune bună, 3 maturi, 1 respinsu la repetire după trei luni, și 1 respinsu pre unu anu.

Esamenele s'au ținutu sub presiudulu directorulu supremu Finaly Henrik funcționându ca comisar ministerialu Veres Ignacz, directorulu dela gimnasiulu de stat din Sibiu.

Esamenele de clasă s'au ținutu în 19 și 20 Iuniu făcându-se două comisuni esaminate. Marți a fost „Mărire intru cei de susu“, cetirea notelor, promovarea, împărțirea premiilor pentru elaboretele intrate la concursu. Numêrul școlarilor la finea anulu a fost: În Clasa I 57, II 39, III 41, IV 29, V 25, VI 15, VII 16 VIII 16. Obiectele de învățamintu pre anulu școlasticu 1891/1892 sau împărțitu între profesori la conferința de inchiare numai să fie spre bine.

Concurse pentru stațiuni docentale. — În Archidieceșă: Topasncraiu din protopopiatulu Clușulu cu terminulu de 1 Aug. a. c. Emolumente: 200 fl. și quartir. — Hapria în protopopiatulu Sebeșulu cu terminulu de 10 Aug. Emolumente: 200 fl. și quartir. Galgău în protopopiatulu Dergei cu terminulu de 1 Aug. Emolumente: 120 fl., 15 jugere pământu parte arătoru parte fenațu și 4 orgii lemne focale.

În Diecesa Lugosulu: Hunedora (cantoru-docentală) și Boușarul superioru în protopopiatulu Ulpiei-Traiane (cu scaunulu în Grădisce). Emolumente: câte 200 fl., quartiru naturalu și lemne focale, la Hunedora și stoele îndatinate cantorale. Terminulu de concursu e 31 Iuliu. Concurenții până la terminele amintite au să și substernă la respectivele oficii protopopesci suplicele provêdute cu documentele prescise de lege.

Premiare. Clerulu român gr.-cat. din tractulu Băsescilor — diecesa Gherlei — a oferitu unu premiu de 14 fl. v. a. pentru acelu învățatoru din tractu, care va arêta mai mare progresu în pomologie cu ocasiunea esamenulu de vară. În urma raportulu făcutu la conferința tractuală de primăvară, ținută la 9 Iuniu în Urminis premiu s'a dejudecatu dloru învățator: Georgiu Simona din Asuagiulu de susu și Vasiliu Ghișu din Gărdani, ca celor mai meritați. Premiulu se va sustine și pre anulu venitoru.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mihail Eminecu.

Studiu critic.

(Continuare.)

Să considerăm acum pessimismul lui Eminecu și din un alt punct de vedere mai momentos și mai delicat pentru înțelegerea și dezvoltarea noastră românească.

În totă comedia cu cultul lui Eminecu nimic nu ne-a atins așa doreros ca trista împrejurare, că chiar tinerimea română a fost trasă mai tare în vîrtegiul cultului acestuia rușinos și periculos. Că așa s'a întemplat, nu ne mirăm, căci așa e firea tinerimii. Ea pre cât de iute poate fi înșuflețită la bine, pre atît de iute poate fi sedusă și la rău. Ne dore însă amar în adîncul inimei noastre, că cei ce au introdus cultul lui Eminecu, au aflat cu cale a se adresa mai tare către tinerime și a o seduce, să intre în templul lui cel de jos spre a-lu tîmîia și a i-se închină. Căci pre cîndu alți omeni seduși de cultul acesta s'au mulțămît cu bucuria, că dacă e adevărat, ce se dice despre Eminecu, atunci avem un poet mare românescu, și acesta numai spre onoare ne poate servi, pre atunci tinerimea în focul ei escusabil nu s'a mulțămît numai cu bucuria acesta laconică, ci ea a mers multă mai departe. Ea a început cu idea de a înființa o fîc pre numele lui Eminecu. Acum noi o atare fîc nu ne-o putem închipui, decît cu menirea de a lăși ideile lui Eminecu pre o basă mai largă. Ea a început cu idea de a-i ridică lui Eminecu un monument, care ărași nu poate fi altă-vea decît o apoteosă a ideilor lui săpată în pîtră. Ea a eșît cu cugetul de a fundă o școlă în locul natal alui Eminecu, ceea ce ărași nu poate însemnă altă-vea decît ridicarea unui monument cultural, care să perpetueze în mijlocul nostru ideile lui Eminecu.

Pentru tôte acestea tinerimii noastre iubite nu-i vom pune nici o întrebare. Ne luăm libertatea însă a pune celor ce au început cultul lui Eminecu o întrebare cu tîta francheță, o întrebare, care are drept să le-o pună ori ce Român în interesul României, ma ori ce om în interesul omenimii. Și întrebarea acesta este, cumă cari sunt ideile acelea morale, de cari se poate înșufleț tinerimea română din poeziile lui Eminecu, după ce a fost mînată pînă la un atare cult al lui?

Sîmțim bine confusiunea, în carea fi aduce întrebarea acesta pre toți urătorii cultului lui Eminecu. Chiar pentru aceea însă insistăm cu tîta hotărîrea, ca să ne răspundă cu aceeași francheță, cu care le-o am pus noi.

Hei! dar este greu a răspunde atunci, cîndu te sîmț vinovat. Și încă și mai mult. Cîndu te sîmț vinovat, ai voi să tac, și nu poți. Căci dacă tace graiul, vorbește fața, pentru că: *Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!*

Bine au știut urătorii și partinitorii cultului lui Eminecu, că în tôte poeziile lui nu este absolut nici un ideal moral nobil, de care să pîta cineva dor, ca să se înșufleț tinerimea. Pentru aceea toți cei ce l'au încercat pre Eminecu cu atâtea laude, au și aflat de bine a tăce despre valoarea morală a poeziilor lui. Singurul Domn Gherea, care precum cu inteligența așa și cu sinceritatea fi întrece pre toți ceilalți, face în privința acesta excepțiune. Singurul dînsul cutază a dice, că „înălțimea morală și ideală a tendințelor lui Eminecu e mai pre jos decît înălțimea artistică”,¹⁾ ceea ce după părerea noastră atîta însemnă, că dacă dl Gherea n'ar fi un realist de specia lui Zola și n'ar avé așa mare tîmă de opiniunea publică, sedusă și de aceia, cari ar' fi gata a proscie pre ori cine cutază a

nu se închină lui Eminecu, atunci credem că ar fi spus apriat, ce-i zace pîte pre inimă, și acesta e, că în Eminecu nu e absolut nice o tendință morală sau ideală.

Însă chiar tăcerea acesta a adoratorilor lui Eminecu despre valoarea morală a scrierilor lui este o tăcere tare elocuentă. Căci chiar ea arată, că nice dînsii nu află nice un ideal adevărat moral și nobil în tôte poeziile lui Eminecu. De unde tăcerea acesta a dînsilor o putem consideră de paliditatea aceea, ce cuprinde fața vinovatului.

La iubire desinteresată și eroică de patrie și națiune, precum am vădu deja, poeziile lui Eminecu nu sunt în stare a înșufleț pre nimeni, ma chiar din contră multă mai iute sunt în stare a produce un sîmțmînt contrar iubirii acesteia în inimele tinerimii.

La iubirea sciinței, înaintării și civilizațiunii ărași nu numai că nu sunt acomodate a mișcă pre nimeni, ci încă ce e mai rău, sunt în stare a seduce tinerimea, să le desprețescă și urască, căci elu își bate joc de tôte tendințele acestea ale omenimii, ca de nisce nimicuri ceva mai mari, ce e drept, între celealalte nimicuri ale omenimii, însă totuși nimicuri.

La luptă drăptă, la suferință, la martiri pentru ideale, cum va puté entusiasma Eminecu, a cărui principiu este, că tinerimea „să nu îndrăgescă nimica”, fără „să rămîna la tôte rece”. (Glossa pag. 143).

La interes sincer și plin de zel față cu lucrurile mari și frumoșe, ce se petrec în lume, la studiarea lor și la sugerea învîtăturii pentru viață, ce zace ascunsă în ele, cum va puté înșufleț Eminecu tinerimea, cîndu elu o învîță, ca de câte ori se întemplă așa ceva în lume, ea totu-deauna „să se așede deoparte”, și să nu se intereseze de atari „scamoto deșerte”. (Pag. 144.)

La umanitate, filantropie, simpatie, compătimire și ajutor celor lipsiți, mîngăere celor întristați, cum va fi în stare să mișce inima tinerimii Eminecu cu principiul, că de câte ori vedem omeni plîngîndu, să ne tragem în un colț și să cugetăm numai la aceea, ce putem învîță din necasul lor. (Pag. 145 și pag. 19 unde Eminecu ride de „durerile străine”).

La activitate încordată și perseverantă spre ștergerea miseriilor din mijlocul omenimii, activitate dîmnă de sufletele cele mai mari și mai nobile, nu numai că nu se încercă Eminecu a înșufleț tinerimea, ci fi inspiră fatalisticul principiu, că nice să nu spereze, că va puté delătură miseriile acestea. (Pag. 146.)

La luptă cu valurile, ademenirile și decepțiunile lumii Eminecu în loc de a se silî să înșufe curaj tinerimii, o învîță, că de câte ori va trebui să dea peptu cu ele în lume, totu-deauna să se străcîre pre de latură ca ostașul laș, care cîrcă locuri, potece ascunse și întunerecul spre a fugi din luptă. (Pag. 146.)

La procurarea cu lucru, trudă și ostentă onestă și cu paciință a unei fericiri și mulțămiri pre cât e cu putință în lume, nu pîte să îndemne Eminecu tinerimea, cîndu fi dice, că spre lucruri de acestea „să nu-și încline cumpîna rece a gîndirii”. (Pag. 144.)

La o iubire erotică nobilă, ideală, armonică și convenabilă superiorității omului de cultură am vădu deja cu multă durere, că poeziile lui Eminecu nu numai că nu îndemnă tinerimea, ci o seduc în privirea acesta la degenerare în animalism bestial.

La prețuirea demnității omenesci, din care rezultă atâtea tendințe nobile, ce aceeași demnitate o înalță din ce în ce mai tare și mai sus pre scara idealismului, cum pîte să înșufleț tinerimea Eminecu, cîndu în pornografica poemă „Calin” finesce cu aceea, că alături cu o nuntă omenescă pune și o nuntă de animale, pureci, bonsari, cari, țînțari și alte bejăni, ca să arete, că omului cu nimic nu este mai pre sus decît vietățile acestea de multe ori moleste omului.

În urmă la iubirea și practica cea grea și spinosă a virtuții, cum îndemnă Eminecu tinerimea, am vădu deja, cîndu am fost siliți a cită strofa acesta vrednică să o cînte nu tinerimea, ci criminaliștii în închisori:

»Deci cum voesci tu, poți urmă cărarea,
»Fi nobil sau pîtat de crime,
»Acela-și praf, aceea-și adîncime,
»Și moștenirea ta și-a totu: uitarea.»

Unul dintre lăudătorii lui Eminecu vorbind despre poezia, în care ocură versurile acestea, dice, că cuprinde versuri de o unică frumșetă, deși în cele vre-o patru strofe ale ei nu este chiar nice o legătură.¹⁾ La „frumșeță” acesta „unică” din poezia acesta suntem atît de liberi a ne face o mică observare. Precum pîte să vedă ori cine, Eminecu în versurile acestea croesce aceea-și „adîncime” și pentru cei virtuși și pentru criminaliști. Din câtu ne este nouă cunoscut, în România pentru criminaliști este rezervată o „adîncime” fîrte mare, adică: oca, în care au să lucre pînă la mîrte. Nouă ne place a crede, că lăudătorii lui Eminecu sunt toți omeni virtuși și nobili. Chiar pentru acesta nu ne-ar plăc a-i vedé după gustul lui Eminecu în aceeași „adîncime”, în care sunt în România criminaliștii, căci dacă s'ar vedé acolo, atunci tare credem, că pușțiunea acesta la nice o întemplare nu li-s'ar păre de o „unică frumșetă”, și ar blăstîmă pre urătorul pușțiunii acesteia, de ar fi chiar și Eminecu.

Ne pare tare rău, că dl Diaconovich, care cu revista sa germăna „Romänische Revue” a făcut atâtea servicii frumoșe causei noastre românesce, a aflat cu cale a publică în traducere germăna poezia acesta monstru alui Eminecu, carea mai multu ne compromite înaintea străinilor.²⁾ Căci ce ideă potu să-și facă străinii despre noi, cîndu ca un ce classic în literatura noastră, le întindem pre mesă cele două versuri de mai sus, pre cari traducătorul le dă în limba germăna cu cuvintele următoare:

»Geh deinen Lebensweg nach Willen und Ermessen.
»Ob gut, ob böse, wenn selbst zum Mord man griffe.»³⁾

Cetitorii nostri nu ne voru luă în nume de rău, dacă față în față cu versurile acesteia imorale alui Eminecu vom reproduce versuri analoge despre același lucru din scrierile unui adevărat geni, prețuit tare mult de securu și de toți adoratorii lui Eminecu. Acesta este Calderon, marele dramaturgu spaniol, cu care dacă nu ne-ar silî seriositatea lucrului, ar fi un mare păcat a-lu asemîna și de departe numai pre Eminecu.

Etă cum în traducere germăna fîrte bună vorbește Calderon despre același lucru în admirabila sa dramă „Vieta unu visu”:
»Ich weiss, dass dieses Lebens schönstes Glück
»Hinschwindet wie ein Traum, und dass zurück
»Nichts bleibt von allem, was wir hatten,
»Als die Erinnerung an unsre Thaten.»³⁾

Dacă răzîmă numai pre auctoritatea, ce ne-o inspiră geniul în sine, ne vom pune întrebarea, cumă care dintre acești doi, Eminecu sau Calderon a spus adevărul, atunci nu ne îndoim nice un moment, că Calderon va eșî învingător. Dacă însă ne vom întreba inima noastră, că ore ce-i convine ei, și ce este mai conform naturii noastre omenesci, democrația imorală alui Eminecu, care crima o pune în același rang cu virtutea, omicidiul cu filantropia, tirania cu martiriul, sau doră aristocrația morală alui Calderon, care dă virtuții drepturi nobilitare în societate, drepturi, cari crimei le denegă, atunci ea de securu ne va da

¹⁾ »Convorbiri literare» 1890 Nr. 11.

²⁾ »Romänische Revue» Ianuarie 1891.

³⁾ Mergi pre calea vieții tale după voința și chibzuința ta. Poți fi bun sau rău, câtu să și uciți.

³⁾ Eu știu, că fericirea cea mai frumoșă a vieții acesteia pere ca un vis, și din totu ce am avut, nu rămîne nimic îndrăpt decît suvenirul faptelor noastre.

răspunsul categoric, că Calderon a vorbit din inima noastră curată și virgină omenescă, era Eminescu din o minte stricată, coruptă și desfrântă. Calderon a păstrat demnitatea omenescă, era Eminescu a batjocorit'o. La Calderon omul este om, la Eminescu bestie.

În știința moralei motorul principal al faptelor omenesci nu este conștiința suvenirului faptelor noastre între oameni. Este însă pentru aceea suvenirul acesta un motiv puternic al moralei. De unde cel ce subminează și motivul acesta ca Eminescu, acela clătina în mare măsură însă și morala. Căci ce moralitate mai putem aștepta dela acela, care este atât de blamat, câtă nu-i pasă nici câtă de puțin, ce suvenir lasă în urma sa faptele sale între oameni. Adevărat, că multe fapte omenesci, și încă de multe ori din cele mai eroice se uită în scurtă timp, căci nu sunt toți oamenii mențiți a căpăta loc în istoria omenimii. Însă un suvenir ore care au toate faptele noastre cunoscute, și pre căți oameni nu duce la bine, și nu abate dela rău numai cugetul la suvenirul acesta. Pentru aceea ar fi vai de omenime, dacă ea n'ar fi avută tot-deauna atâta minte și judecată sănătoasă, câtă în majoritatea ei să nu se acomodeze nici când principii acestuia lui Eminescu. Ma dacă bărbații mari de spirit și înalți de pusețiune s'ar inspira în faptele lor de un principiu atât de fatal ca acesta, atunci istoria n'ar mai avea în registrul său decât Herodotus, Efiat și flagele ale omenimii.

Blandul și genialul Schiller în viața a avut mult mai multe cauze de a deveni pesimist, decât cum a avut Eminescu. Și totuși Schiller nu dice ca Eminescu, că fără grige putem fi virtuosi sau criminaliști, căci numai uitarea avem să o așteptăm după faptele noastre, ci cu mult adevăr îndemna omenimea la virtute cu cuvintele: Die Weltgeschichte ist das Weltgericht = istoria lumii este judecata lumii. Și fiindcă așa este, de judecata acesta a lumii au avut, au, și vor avea tot-deauna cei mai mulți oameni atâta respect, câtă putem să dăcem, că conștiința judecării acesteia a produs și va produce în lume multe, foarte multe fapte nobile și mari, și a delaturat și va delatura multe, foarte multe fapte rele, ca totu atâtea isvoare de nefericiri și suferințe pentru omenire.

Hei! dară ce are de a face poezia cu morala, ne vor striga destul din închinătorii lui Eminescu? Poezia trebuie să se judece după legile estetice și nu ale moralei? Poetul n'are să fie un ascet, ci un cavaler. Da! scim, că mulți fanatisați de așa numita estetică realistă pre acesta o separă cu totul de ori ce morală, și o atare întrebare nici nu ne surprinde.

Le punem însă tuturor acestora și noi numai o întrebare. Să ne spună adevărat, cumă poate fi ore frumos în sine ceea ce este immoral, ori va profesă cine-va morala creștină, ori așa numita morală civilă din catechismele republicane din Franța, ori morala evoluționistă alui Stuart Mill și Spencer? Ore furul, ucigașul, desfrântul poate să fie vre-odată frumos în sine? Ore domniile acestia s'ar lăsa să-i ucidă un ucigaș tiran numai pentru că să producă un tablou frumos al uciderii în sine?

Nu voim prin acesta a susține, că ceea ce e immoral și rău în sine, nu poate avea absolut nici un loc în artă și în special în poezie. Așa ceva ar fi și cu neputință. Ci dacă trebuie să între realul moral în artă și poezie, atunci nu are nici când să fie scop, ci numai mijloc spre preamărirea bunului moral.

Prin bisericile gotice între sculpturile cele multe vin și draci înainte, însă ei sînt de comun în spate colunnele, pre cari sînt sculptați îngeri și sfinți, ca să se simbolizeze, că și realul moral are să servescă binelui moral.

În anticitate pictorul Timomach a depinsu pre Medea cea ucigătoare de fiul său nu când i-a ucis, ca să ne desfătăm în o scenă așa barbară, ci în momentul, când iubirea de mamă se luptă cu jalușia, ca să vedem,

ce putere mare este iubirea de mamă, care pune pedeci și pasiunilor celor mai mari. Harpia Medea servește aci gloriificării sîmțului celui mai nobil din inima unei femei, sîmțului de mamă, și pentru aceea Medea lui Timomach este un cap de operă.

Un alt pictor slab însă a depinsu pre aceeași Medea în momentul furiei, când e gata să se apuce de uciderea copiilor, când acum nici un sîmț bun nu mai este în ea. La acesta Harpia Medea nu mai servește gloriificării binelui ca la Timomach. De aceea când a vădit chipul acesta un poet cu gust estetic a strigat: *La dracul cu tine, ucigătoare de fiu și în imagine.*¹⁾

Ma și atunci, când s'ar pare, că în un product de artă ori ce considerațiune și scop moral este delaturat, și atunci nu realul moral în artă este, care ne desfătă, ci puterea geniului, la privirea căreia conștiința demnității omenesci, fiind satisfăcută și mulțumită devine mai puternică, mai intensivă și mai plăcută. Cine de pildă a descris vre-odată pre diavolul așa bine în toate lucrările și mișcările inimei lui ca Milton? Pre dreptul dice Goethe, că diavolul lui Milton este ca diavolul foarte brav. Și totuși cetind Paradisul pierdut alui Milton ne desfătăm noi ore în figura cea atât de naturală descrisă a diavolului ca atare? Nu! nici pre departe. Ci ne desfătăm în geniul lui Milton, care și în întunecul inimei și faptelor diavolești e pătruns așa adânc. Milton este, pre care îl admirăm noi, și nu diavolul, era în Milton admirăm puterea cea mare a gândirii și sîmțirii omenesci, care ne strigă: Vezi omule, cât de mare ești tu, cum geniul tău se pleacă și diavolului, și stă înaintea ta, ca să-l prind în jug ca pre un animal domestic! Și apoi ce poate fi mai moral, ca ceea ce ridică și înalță în noi conștiința demnității omenesci?

Cetitorii ne vor ertă digresiunea acesta estetic-morală, fiindcă am voit a clarifica lucrul cu aceia, cari bine știu, că în Eminescu tinerimea noastră iubită, speranța venitorului nostru nu poate afla nici un ideal nobil și moral, de care să se potă însuși în greua problemă a vieții, ce o așteptă. Ca însă se mântuiescă cu ori ce preț „geniul” de perire, îl aședă în câmpul acela al estetice, unde cresc numai florile frumosului estetic și nu și spinii bunului moral, ca și cum n'ar voi să scie, ca Grecii antic, „pedagogii omenimii în ale frumosului”, bunului și frumosului i-au ridicat numai un singur templu ca la doi gemeni nedespărțiți în cuvintul: *καλὸν κάγαθόν*, ce se folosese tot-deauna, când se vorbește despre frumosul adevărat.

Tinerimea este astăzi ca ipnotisată de cultul lui Eminescu. Voința ei este în mâinile celor ce au produs cultul acesta periculos în mijlocul ei, ca în mâinile ipnotizatorilor. Chiar acum s'a mai ivit în mijlocul tinerimii și cugetul de a aduna tot ce s'a scris despre Eminescu, cu toate că un atare cuget nu ne este cunoscut să se fi ivit în mijlocul tinerimii față cu neuitații Alexandri, Bolintinean și Murășan, poetii ce au cântat din inima noastră curată românească. Pentru aceea prevedem, că încă n'a sosit timpul, ca cuvintele noastre să potă străbate pretutindea în inima ei atât de bună, și o! atât de sedusă!

Desastrele, ce le-a causat Eminescu și le va causa încă în tinerimea română, sînt multe. Ne dore și de tinerimea de dincolo, dară mai tare ne dore de a noastră cea de dincoace. Împrejurările, în cari trăim noi, potesc dela tinerimea noastră de dincoace o energie, un zel, o constanță și o însuflețire pentru virtute câtă se poate mai intensivă, ca să ne putem croi soarta aceea, la care aspirăm. O tinerime fără de aceste îngropă în peptul său tot venitorul nostru. Și ce dureros! Chiar acum a mai venit preste noi și nefericirea, că tinerimea noastră este sedusă a se înduleci de slabele produse ale unui om blamat, immoral și ordinar ca Eminescu, cari sting din peptul tinerimii ori ce foc

¹⁾ *ἔρρε καὶ ἐν κήρῳ παιδοκτόνε.*

și însuflețire ideală. Să scie tinerimea noastră, că cultul lui Eminescu a purcesu în mare măsură din grandomia unei direcțiuni, care cu cultul acesta voese să se ridice pre sine la rangul de lucru epocal, era bietul Eminescu și servește numai de piedestal. Acești oameni n'au nici durere de noi și nu ne cunosc nici necasurile noastre, nici că de ce tinerime avem noi lipsă în tristele împrejurări, în cari ne aflăm.

Pentru aceea dăcem din inimă românească sângerată tinerimii noastre de dincoace de Carpați, că de câte ori va lua poeziile lui Eminescu în mână, tot-deauna să-și reîmprospeteze în memorie cuvintele bătrânului Virgiliu:

*„Qui legitis flores et humi nascentia fraga,
„Frigidus, o pueri, fugite, hinc latet anguis in herba.”*¹⁾

Era când cetindu-le va veni în ispită de a căde în desperațiunea filosofică alui Schopenhauer cărțăit în versurile lui Eminescu, atunci să-și aducă aminte de cuvintele altui bătrân espert:

*„Rebus in adversis animum submittere noli,
„Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit.”*²⁾

Sau dacă, ce e mai mult, se va stîrni în ea cugetul de a primi pentru viața morala cea desfrântă din poeziile lui Eminescu, atunci să-și aducă aminte de dicerile altor doi bătrâni:

*„Potius mori, quam foedari!”*³⁾

și

*„Summum crede nefas animam praeferre pudori,
„Et propter vitam vivendi perdere causas.”*⁴⁾

Era acum întorcându-ne la idea de a perpetua prin vre un institut ideile din scrierile poetice alui Eminescu, erotismul și pesimismul lui Schopenhauer, atunci, că prin ce institut s'ar pute perpetua erotismul lui, nu e lipsă să mai spunem, căci poate scii ori cine. Ne rămâne pesimismul lui Schopenhauer. Pentru sufletele consecente, în cari s'a incubat pesimismul acesta prin poeziile lui Eminescu, și cari chiar din cauza consecinței nu pot împăca viața liniștită cu o atare filosofie, nu există decât două uși de scăpare din închisorea „esistenței”, și acestea sînt: nebunia și suicidul. Pentru nebuni există institute, era pentru suiciși se dice, că încă ar exista în cetățile din Anglia o specie de case prevăzute cu arme și veninuri, în cari potă intra ori și când oamenii cuprinși de spleen spre a se sinucide. Două institute de genurile acestea, unul pentru nebuni și altul pentru suiciși, și în mijloc al treilea, pre care l'am indicat și nu-l numim cu numele nici acum, ar perpetua tare bine ideile lui Eminescu. Să scrie însă în fruntea poeziilor lui Eminescu cuvintele de pre poarta infernului lui Dante:

*„Per me si va tra la perduta gente!”*⁵⁾

Era pre frontispiciul institutelor cuvintele de pre aceeași poartă:

*„Lasciate ogni speranza voi ch' entrate!”*⁶⁾

Atata despre cuprinsul poeziilor lui Eminescu.
(Va urmă.)

Aventurele ultimului Abencerrage.

Novelă de F. R. Chateaubriand.

Introducere.

Pre acea peninsula mare din partea sud-vestică a Europei, carea se estinde dela Pirenei până la Oceanul Atlantic și care formă de presente regatele Spania și Portugalia, au fundat Visigoții pre la începutul anului 411 sub regele lor Wallia un imperiu independent. Acest imperiu, slăbit prin domnitori

¹⁾ Copii! cari culegeți florii și fragi de pe pământ, fugiți de aici, că în erba stă ascuns un șerpe.

²⁾ Nu te descurăgia în lucrurile adverse, ci speră, căci singur speranța nu-l părăsesce pre om nice la morțe.

³⁾ Mai bine morțe decât contaminare.

⁴⁾ În traducere liberă: Mai bine morțe, decât immoralitate, ca nu cumva să perți dreptul de a mai trăi.

⁵⁾ Prin mine se merge la gîntea cea pierdută!

⁶⁾ Lăsa-ți totă sperarea, cei ce intrați!

amăriți și răi, precum și prin discordie între cei mai mari, nu a putut resistă atacurilor Arabilor, cari în vécule alu șeptelea cu foc și sabie cercară a deschide intrare liberă în tóte țerile pentru credința mohamedană. În bătaia dela *Xeres de la Frontera* (711) Goții au fost bătuti. Domnia estinsă a lor încetă, ér în locul ei apărură Arabii, cari aici au fost numiți *Mauri*. Numai în provinciile nordice se mai țineau Goții în putere, și de aici apoi năvălind din cându în cându din ascundetőrele lor, începură rășoiul pentru libertate în contra Maurilor. Lupta decurgea cu noroc șchimbăcios: la începutu Maurii au fost mai tari; cându însă cu timpul popórele maurice și domni lor fură totu mai multu desbinați prin gelosie și prin certe religioșe, atunci norocul armelor îi părăsi, și o provincie după alta fură pierdute. Celu mai strălucit luptătoru contra Maurilor a fostu eroul spaniolu *Don Rodrigo Diaz conte de Bivar*, numit de comunu *Cid*, adecă Domnu.

În prima jumătate a véculu alu XI-lea elu a făcutu tributari pre principii arabi din Sevilla și Toledo, și a recupatu în curéndu éráși frumoșă Valenciă. Din singuraticele provinciilor recupate se formară totu atâtea regate. Cele mai puternice dintre acestea erau Castilia și Aragonia. Cu acestea două se unirá cu timpul și celelalte mai mici, și așa puterea creștinilor crescú într'unu modu eștrordinar. În anul 1220 creștinii reportară la Tolosa, în munții Sierra-Nevada o învingere strălucită asupra Maurilor, și de atunci înainte puterea acestora mergea cu pași uriași spre apunere. În același vécu regii Aragoniei ocupară posesiunile arabe din Murcia, Valencia, Malorca și Minorca, și după „*vespera siciliană*“ (intemplată și

începută în Palermo la 30 Martiu 1282) Sicilia încă se alipi lângă Aragonia. Regii Castiliei încă ocupară pre încetulu Cordova, Sevilla și Cadixulu, ér Maurilor nu le mai rămase decât Granada, dar și acesta în curéndu le fu răpită.

În anul 1469 regele de Aragonia Ferdinand Catholiculu a luat în căsătorie pre Isabela moștenitóra tronu Castiliei. Deși regatele lor erau guvernate deosebitu, totuși acea legătură a avut dreptu urmare unirea întregii puteri creștine din Spania. La dorința blândei sale soții Ferdinand a dat năvală asupra Granadei, ultimei pozițiuni inamice. Toți Maurii, câți mai rămaseră în țera, se refugiaseră aici. În decursu de șepte ani ei se luptară desperați pentru gloria și domnia strămoșilor; dar armele creștine rămaseră învingătore, și în an. 1492 și Granada fu cucerită. — Și dela această periódă se începe și narațiunea prezentă.

(Va urmă.)

Bibliografie.

Muresianu András. Tanulmány az erdélyi román irodalom köréből. Irta Branisce Valér. Budapest 1891. A szerző sajátja. — Broșura acesta este unu studiu asupra potului Mureșanu. Putem însă să șicem, că este și o apologie a talentulu poetiului alu Mureșanu în contra lui Maiorescu și alții dii minorum gentium, cari negă lui Mureșanu ori ce capacitate poetică. Și ca apologie putem să șicem, că este și succésă.

Una însă ne-a bătutu tare la ochi. Și acesta este, că precându autorulu apărându pre Mureșanu combate cu succésu și spiritulu o greșelă din cele multe alu Maiorescu, pre atunci subșcrie păcatulu celu neertatulu alu unora, că Eminescu este celu mai mare poetu naționalu alu Românilor. Póte autorulu n'a observatulu, că în combaterea

lu Mureșanu prin Maiorescu și alții nice pre departe n'a jucatulu ambițiunea personală așa mare rolă, ca în ridicarea lu Eminescu acolo, unde este o rușine pentru literatura noastră.

Să mai cetescă autorulu numai odată versurile din Eminescu, cari le-a luat de motto la broșura sa, și credem, că va vedé, ce capu confusulu și lipsitulu de inspirațiunii poetice a fostu Eminescu. Versurile aceste sunt din poesia aceea alu Eminescu, în care ca în nice una și-a încordatulu tóte puterile, ca să producă ceva de valóre. Și totuși putem să șicem, că în cele 6 versuri dacă nu mai multe, apoi șese absurdități sunt de securu. „*A scuturá lanțulu cuiu cu o voce ruginită*“, „*a rumpe corde de aramă cu o mână amorțită*“, a laudá pre cineva cu aceea, că-i șici, că: „*apune ca unu astru*“, credem că nu sunt șentinte, cari să merite a fi luate ca motto de unu tinéru de așa bună șperanță ca autorulu.

În urmă mai adaugem numai atăta, că ne-ar fi plăcutulu, dacă autorulu ne-ar fi numitulu unguresce: *román* și nu: *rumán*.

Abstractie făcéndu dela greșelele aceste, nu putem decât să o recomandăm cu tótă căldura ca pre unu studiu miculu în adevéru, însă până acuma celu mai bunulu, dintre câte s'au scrisu despre Mureșanu.

Posta Redacțiunii: Dlul Const. Rusu par. în Șermașulu mare. — Amú dorí să ne scrii de ce ai abdisu abonamentulu? — Dlul I. P. R. Poesia ar mai trebui neteșită, pentru ca să se póta publicá. Altcum cuprinsulu e prea frumoșu. — Dlul V. B. În numărulu procsimulu. — Dlul P. S. În unulu din numeril următoril, fără de nota din urmă, care ar' poté causá șange réu. — Dlul Correspondentulu în Năséudulu. Nu suntemu angajați în nici o privință: cercám numai adevéruulu. — Dlul A. Pelle în Remetemező. Abonamentulu e pentru sem. I, nu pentru alu II-lea, deórece pentru celu I încă nu ați solvitulu.

Editoru și redactoru răspundătoru:
Dr. Vasiliu Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 15—30

distinsu cu medalia espositională cea mare pentru lucru escelentulu și gustu bunulu la esposițiunea regnicolară din Budapeșta în a. 1885.

Budapeșta, IV. strada Vașulu Nr. 17

Recomandulu cu prețuri de cele mai convenabile și în esecutare câtu se póte mai frumoșă obiecte de lipsă

pentru ajustarea bisericelor, și anume:

Felóne preotesce și stichare diaconesci

Flamure pentru biserici și reuniuni.

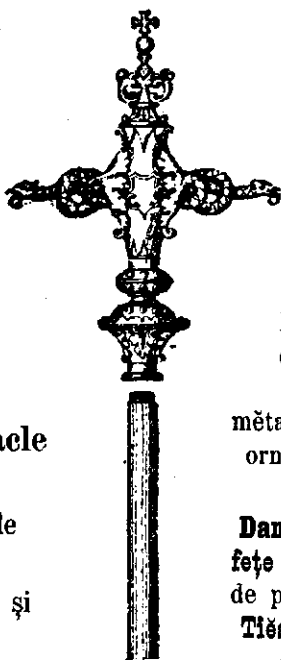
Flamure pentru reuniuni de pompieri, de școlari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântări și de pompe funebre.

Candelabre, racle

și potire,

luminarie de parete

și de altariu, și candel.

Primescu și eșeptuiescu iestinu repararea vestimintelor bisericesci, întrargintarea și întraurirea de potire, racle, candel și luminarie de altariu.

Mare asortimentulu de brodării de aur, de argint și de mētasă, precum și de ornaturi bisericesci brodate

Dantele bisericesci, feșe de altariu, cruci de parete și de școlă. Tieseturi bisericesci, damasturi etc.

Acurătatea mea o potú dovedí cu șute de epistole recunoscătore.

Șarifuril de prețuri și preliminar de șpese trimitulu la cerere șrancate.

Fundatulu în an.
1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantulu de curte alu Alteșei Sale Imp. și reg. Archiducele Josifu.

proprietariulu primei fabrici ungare de mașine și recușite de pompieri, turnătorulu de clopote și metalu

Budapeșta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

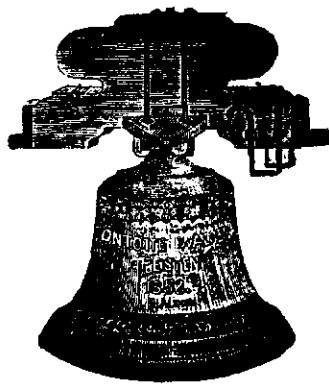
recomandulu atențiunei preanonrațiilor domni preoti

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

în care se fabricá atátu grupuri câtu și clopote singuraticice:

cu scaune de fieru patentate și cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatulu dela întemeierea sa 1800 clopote mari de metalu, într'altelu și celulu dela metropolu din Bucuresci în greutate de 8000 kilograme.

Se aflá umblátore scutite de mirosu, arangiamente pentru bai, conducte pentru apă și pompe pentru fantani.

(2) 27—52

Preliminare de șpese și Prețu-couranturu se trimitulu la cerere gratuitulu și șfranco.

Distinsulu în anul 1885 la esposițiunea regnicolară din Budapeșta pentru lucru escelentulu, progresulu și capacitate de concușință cu diploma cea mare de onóre.